

sparekassingsbanken

Informasjon i samsvar
med kravene i
kapitalkravsforskriften del IX

PILAR III

31.12.2014

Innholdsfortegnelse

1	BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER.....	3
1.1	Introduksjon til kapitaldekningsreglene.....	3
2	ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV	4
2.1	Ansvarlig kapital	4
2.2	Kapitalkrav	5
2.3	Kombinert kapitalbufferkrav	5
2.4	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio).....	6
3	STYRING OG KONTROLL AV RISIKO.....	7
3.1	Innledning.....	7
3.2	Organisering og ansvar	8
3.3	Risiko- og kapitalstyring.....	8
4	REGULATORISK KAPITAL (PILAR I)	9
4.1	Kredittrisiko - Standardmetoden.....	9
4.2	Operasjonell risiko – Basismetoden	15
5	TILLEGGSKAPITAL (PILAR II).....	15
5.1	Innledning om metodevalg ved beregning av tilleggs kapital (ICAAP).....	15
5.2	Kredittrisiko	15
5.3	Likviditetsrisiko	16
5.4	Markedsrisiko	17
5.4.1	Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen.....	17
5.4.2	Renterisiko utenfor handelsporteføljen.....	18
5.5	Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko	18
6	OPPSUMMERING.....	19

1 KAPITALDEKNINGSREGLER

1.1 Introduksjon til kapitaldekningsreglene

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapital situasjon i Spareskillingsbanken. Dokumentet skal dekke kravet til offentliggjøring av finansiell informasjon i samsvar med kapitalkravsforskriftens del IX(Pilar III).

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar I: Minimumskrav til ansvarlig kapital

De metodene som banken bruker ved beregning av minimumskravene for henholdsvis kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko er vist i figuren nedenfor.

Type risiko	Valgt metode
Kredittrisiko	Standardmetoden
Markedsrisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Basismetoden

Pilar II: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Banken skal ha en prosess for å vurdere samlet kapitalbehov i henhold til vedtatt risikoprofil samt en strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå. Tilsynsmyndighetene skal overvåke og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og tilhørende strategi. Tilsynet skal sette i verk passende tiltak dersom de ikke anser prosessen for å være tilfredsstillende.

Pilar III: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Formålet med Pilar III er å supplere minimumskravene i Pilar I og den tilsynsmessige oppfølgingen i Pilar II. Pilar III skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere bankens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll.

Informasjonen skal offentliggjøres og oppdateres minimum årlig. For øvrig er banken pålagt å offentliggjøre informasjon som anses egnet til å påvirke beslutningen til brukere av informasjonen i forbindelse med økonomiske forhold, senest 30 dager etter at banken er eller burde vært klar over forholdet. Informasjonen skal offentliggjøres på internett, og skal være tilgjengelig i minst fem år fra tidspunkt for offentliggjøring.

Spareskillingsbanken inngår ikke i rapporteringspliktig konsern slik at all rapportering er på banknivå.

Alle tall er pr 31.12 og oppgis i hele tusen dersom ikke annet er opplyst.

2 ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

Bankens ansvarlige kapital består kun av ren kjernekapital. Ved beregning er det tatt hensyn til fradrag, tillegg og begrensninger i henhold til kapitalkravforskriftens definisjoner. Beregningene viser at banken er godt rustet til å møte økte kapitalkrav.

Det er fra og med 30. september 2014 innført ny rapportering av kapitaldekning i samsvar med CRD IV. Dette innebærer dette at ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner ikke lenger skal trekkes fra i bankens ansvarlige kapital, nedskrivning på grupper av lån skal fordeles på de gruppene de refererer seg til, og det er endret vekting på deler av eiendelssiden. Tallene for 2013 og 2014 er dermed ikke direkte sammenlignbare.

2.1 Ansvarlig kapital

Banken benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko, og beregningsgrunnlag, ansvarlig kapital og kapitaldekning pr 31.12.2014.

Ansvarlig kapital:	2014	2013
Sparebankens fond	904.704	839.761
Gavefond	4.620	4.425
Sum balanseført egenkapital	909.324	844.186
Fradrag:		
Immaterielle eiendeler	-13.646	-12.257
Overfinansiering pensjonsforpliktelser (netto etter utsatt skatt)	-7.366	-5.641
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	0	-28.619
Sum fradrag	-21.012	-46.517
Ren kjernekapital	888.312	797.669
Tilleggs kapital	0	0
Netto ansvarlig kapital	888.312	797.669
Risikoveid beregningsgrunnlag:		
Kredittrisiko	3.693.751	3.648.810
Operasjonell risiko	280.236	261.750
Markedsrisiko	0	0
Fradrag i beregningsgrunnlaget:		
Nedskrivning grupper av utlån	0	-10.500
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	0	-28.619
Sum fradrag	0	-39.119
Totalt beregningsgrunnlag	3.973.987	3.871.441
Kapitaldekning	22,35 %	20,60 %

2.2 Kapitalkrav

Minimumskrav til ansvarlig kapital under Pilar I utgjør 8 %

Engasjementskategorier:	2014	2013
Stater og sentralbanker	0	0
Institusjoner	10.656	14.778
Foretak	48.526	38.559
Massemarkedsengasjementer	12.390	13.954
Engasjement med pantesikkerhet i eiendom	185.306	183.883
Forfalte engasjementer	2.676	1.973
Høyrisiko-engasjementer	0	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	3.142	2.736
Andeler i verdipapirfond	9.869	6.413
Egenkapitalposisjoner	5.551	0
Øvrige engasjementer	17.388	29.608
Kapitalkrav kredittrisiko	295.503	291.905
Kapitalkrav markedsrisiko 1)	0	0
Kapitalkrav operasjonell risiko 2)	22.419	20.940
Fradrag i kapitalkrav	0	-3.130
Totalt kapitalkrav under pilar 1	317.922	309.715

- 1) Banken har ikke engasjementer som medfører kapitalkrav for markedsrisiko.
- 2) Banken benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke den operasjonelle risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt ved regnskapsårets slutt de tre siste år multiplisert med 12,5. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger av § 42-1 i kapitalkravsforskriften.

2.3 Kombinert kapitalbufferkrav

Bankenes kapitalkrav består av ulike deler, og motsyklisk kapitalbuffer innføres med 1 % fra 1. juli 2015. Spareskillingsbanken er ikke definert som systemviktig bank, og er dermed ikke pålagt å beregne motsyklisk kapitalbuffer.

Som det framgår av figuren under er banken godt rustet til å møte både gjeldende og fremtidige kapitalkrav.

		2014
Bufferkrav:		
Beregningsgrunnlag kapitalkrav		3.973.987
Kapitalkrav ren kjernekapital	4,5 %	178.831
Bevaringsbuffer	2,5 %	99.350
Systemrisikobuffer	3,0 %	119.220
Samlet kapitalkrav ren kjernekapital	10,0 %	397.401
Ren kjernekapital		888.312
Kapitalbuffer		490.911

2.4 Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)

Uvektet kjernekapitalandel ble innført ved CRD IV og beregnes på grunnlag av tallene ved utgangen av kvartalet. Rapportering skjedde første gang pr 30. september 2014.

For balanseførte poster tilsvarer engasjementsbeløpet det beløpet som benyttes i kapitaldekningsrapporteringen. Mottatte sikkerheter (finansielt pant, garantier eller andre typer sikkerheter) reduserer ikke engasjementsbeløpet, og det er ikke gjennomført motregning av utlån og innskudd.

Engasjementsbeløpet for ikke-balanseførte poster utgjør 100 prosent av engasjementsbeløpet i kapitaldekningsrapporteringen.

		2014
Netto ansvarlig kapital		888.312
Engasjementsbeløp balanseposter		7.533.221
Engasjementsbeløp ikke-balanseførte poster		639.801
Totalt engasjementsbeløp		8.173.022
Uvektet kjernekapitalandel		10,87 %

3 STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

3.1 Innledning

God risiko- og kapitalstyring er et sentralt virkemiddel i bankens verdiskapning. Styret i Spareskillingsbanken har en målsetting om at bankens risikoprofil skal være lav til moderat.

Banken har ved utarbeidelse av styringsdokumenter tatt utgangspunkt i Finanstilsynets moduler på de ulike områder.

Risiko- og kapitalstyringen i Spareskillingsbanken tar utgangspunkt i overordnet strategi hvor ønsket risikonivå er angitt. Det er videre utarbeidet delstrategier og policydokument for de ulike risikoområder i banken. Strategidokumentene revurderes minst årlig i sammenheng med bankens strategiprosess.

I forbindelse med risikostyringen og intern kontroll gjennomgås alle vesentlige deler av bankens virksomhet. Med utgangspunkt i risikoen knyttet til den enkelte del av virksomheten iverksettes nødvendige kontrolltiltak for å forvise oss om at arbeidsprosesser og rutiner utføres innenfor en akseptabel risiko.

Banken eksponeres for ulike typer risiko. De viktigste er:

Kredittrisiko	Er risikoen for tap som følge av at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser og at stilte sikkerheter ikke dekker utestående fordringer.
Likviditetsrisiko	Er risikoen for at banken ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser og/eller ikke evner å finansiere økning i eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.
Markedsrisiko	Er risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser på aksjer, renteinstrumenter og valuta.
Operasjonell risiko	Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.
Strategisk risiko	Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske beslutninger eller endringer i lover og regler.
Forretningsrisiko	Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger og risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeadferd.
Renommé risiko	Er risikoen for svikt i inntjening og/eller kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet.

3.2 Organisering og ansvar

Risikostyringsfunksjonen er organisert slik at den sikrer gjennomføringen av bankens retningslinjer for risikoprofil og styring av risiko. Ansvar for og gjennomføring av bankens risikostyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enhet.

Styret

Bankens styre har ansvar for å sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav, samt påse at banken har en ansvarlig kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet. Styret skal godkjenne og regelmessig vurdere retningslinjer for å påta banken risikoer. Styret skal fastsette de overordnede rammer, gi fullmakter og sørge for at det utarbeides retningslinjer for risikostyringen i banken, herunder etiske retningslinjer.

Adm. banksjef

Har ansvaret for implementering av risikostyringen og at risikoeksponeringen overvåkes og rapporteres til styret. Adm. banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter.

Avdelingsledere

Den enkelte leder skal ha nødvendig kunnskap om vesentlige risikoforhold innenfor eget område. De har ansvar for å styre risiko og sikre god intern kontroll innenfor egen avdeling i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. Avdelingslederne avgir årlig en oppsummerende vurdering av internkontrollen der det rapporteres oppover i organisasjonen om statusen på internkontrollen innenfor den enkeltes ansvarsområde. Rapporten danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder.

Risk Manager

Risk Manager har ansvar for bankens risikostyringsfunksjon.

Controller

Controller har en overvåkingsfunksjon og foretar kontroller og undersøkelser av bankens intern kontroll og styringsprosesser. Han er bankens compliance-ansvarlige.

Revisor

Banken har ikke intern revisjon, så bankens eksterne revisor utarbeider årlig en uavhengig bekreftelse av bankens risikostyring og intern kontroll.

3.3 Risiko- og kapitalstyring

Strategisk målilde

Risiko- og kapitalstyringen i Spareskillingsbanken tar utgangspunkt i risikonivået slik det framkommer i bankens overordnede strategidokument samt overordnede rammer, fullmakter, instruksjoner og etiske retningslinjer.

Risikostrategier

Gjennom risikostrategiene fastsetter styret ønsket risikoprofil ved etablering av rammer og måltall for de ulike risikoområdene. Strategidokumentene oppdateres minimum årlig.

Risiko

Identifisering og styring av risiko er en kontinuerlig prosess som er integrert i både strategi- og budsjettprosessen. Vesentlige risikoer skal om mulig kvantifiseres gjennom forventet tap og med tilhørende behov for økonomisk kapital både under en normalsituasjon og under stresstesting.

Stresstesting

I forbindelse med vurdering av kapitalbehov gjennomføres stresstester for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen i banken. Stresstestene gjennomføres på områdene kreditt, likviditet og marked.

Kapitalstyring

En aktiv kapitalstyring er viktig for å sikre banken soliditet over tid. Dette gjøres ved å framskrive bankens finansielle utvikling de neste tre år fram i tid under normale forhold, og en annen framskrivning der det tas hensyn til et alvorlig økonomisk tilbakeslag over minimum tre år. Ut fra en slik analyse vil bankens ledelse og styre ha et grunnlag for å vurdere kapitalbehovet framover.

Oppfølging, overvåking og rapportering

Alle avdelingsledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde, og de skal påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret og adm. banksjef.

Compliance (etterlevelse)

Banken er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av lover, forskrifter, standarder og interne retningslinjer.

Den overordnede risikoeksponeringen og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske rapporter til styret.

4 REGULATORISK KAPITAL (PILAR I)

4.1 Kredittrisiko - Standardmetoden

Definisjon

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser og at stilte sikkerheter ikke dekker utestående fordringer.

Styring og kontroll

Kredittrisiko styres gjennom egne styringsdokumenter for kredittområdet og bevilgningsreglement.

Styret gjennomgår årlig bankens kredittstrategi og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Ut fra fastsatt kredittstrategi defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til adm. banksjef og ass. banksjef innenfor visse rammer. Adm. banksjef har videre delegert bevilgningsfullmakter.

Kompetente medarbeidere som har analytiske evner og god innsikt i risikoelementer knyttet til kunden er en viktig forutsetning for at banken skal kunne styre risikoen i utlånsporteføljen. Det er avdelingsleder utlån som har ansvar for å sørge for at medarbeiderne innen kredittområdet har nødvendig kompetanseutvikling.

Det skal normalt ikke ytes kreditt der kunden ikke har to alternative muligheter for tilbakebetaling, det vil si både tilstrekkelig betjeningsevne og sikkerhetsdekning.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår årlig bankens markedsstrategi hvor det fastsettes rammer for eksponering i rentebærende verdipapirer.

Verd Boligkreditt AS

Banken eier sammen med 8 andre sparebanker boligkreditselskapet Verd Boligkreditt AS (Verd). Selskapet har konsesjon til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett, og banken har overført deler av utlånsporteføljen til Verd. Saldo på overført portefølje pr 31.12.14 er på kr 847,8 mill, mens den pr 31.12.13 var på kr 797,9 mill. Utviklingen i tallene må ses i sammenheng med dette.

Kreditteksponering

Tabellene nedenfor viser bankens totalengasjement mot kunder fordelt på akkumulert risikoklasse, engasjementstype (næring/privat) og geografi. Løpetidstabell viser gjenstående løpetid for utlån, garantier og ubenyttet bevilgning.

Samlet engasjementsbeløp

Beløpene er oppgitt uten hensyn til eventuell sikkerhetsstillelse.

Risikoklassifisering

Banken tok i 2013 i bruk nye modeller for risikoklassifisering av utlånsporteføljen. Modellene benyttes av flere andre frittstående sparebanker i Norge.

Det beregnes en misligholdssannsynlighet neste 12 måneder for den enkelte kunde basert på kjente data. For næringsengasjementer er dette regnskap og betalingshistorikk m.m. For privatpersoner er det betalingshistorikk, innskudd og utlån m.m.

Hele porteføljen klassifiseres månedlig og kundene gis en risikoklasse fra A-K, hvor A er best. Risikoklasse K består av lån som er misligholdt over 90 dager, lån med individuelle nedskrivninger og lån til selskaper/personer som er gått konkurs. Systemet muliggjør en overvåking av risikoutviklingen i utlånsporteføljen.

Modellene er også integrert i bankens saksgangssystem, og er en del av kredittvurderingen av kunder. Bankens prising av utlån skal normalt gjenspeile risikoen knyttet til engasjementet.

	Risikoklasse	Misligholdssannsynlighet
Lav risiko	A - D	0,00 % - 0,75 %
Middels risiko	E - G	0,75 % - 3,00 %
Høy risiko	H - J	3,00 % =>
Mislighold	K	

Sikkerhetsdekning er ikke hensyntatt i risikoklassifiseringen under.

Pr 31.12.14	Utlån	Garantier	Ubenyttet kreditt	Individuelle nedskrivninger	Totalt	
Lav risiko	5.010.990	178.883	395.335	0	5.585.208	79 %
Middels risiko	1.081.734	24.472	24.364	0	1.130.570	16 %
Høy risiko	262.233	4.256	3.252	0	269.741	4 %
Problemengasjement	39.796	1.456	3.293	-10.361	34.184	1 %
Ikke klassifisert	9.237	2.313	2.177	0	13.727	0 %
Totalt	6.403.990	211.380	428.421	-10.361	7.033.430	100 %

Pr 31.12.13	Utlån	Garantier	Ubenyttet kreditt	Individuelle nedskrivninger	Totalt	
Lav risiko	4.975.579	183.988	424.773	0	5.584.340	79 %
Middels risiko	949.343	43.184	81.337	0	1.073.864	15 %
Høy risiko	219.516	8.516	8.071	0	236.103	4 %
Problemengasjement	31.607	20	3.118	-8.358	26.387	0 %
Ikke klassifisert	121.549	2.010	6.046	0	129.605	2 %
Totalt	6.297.594	237.718	523.345	-8.358	7.050.299	100 %

Samlet og gjennomsnittlig engasjement fordelt etter engasjementstyper (næring):

Gjennomsnittlig engasjementsbeløp er her definert som inngående beløp 2014 + utgående beløp 2014 dividert på to.

	Utlån		Garantier		Potensiell eksponering	
	2014	Gj snitt	2014	Gj snitt	2014	Gj snitt
Primærnæringer	22.178	14.179	0	0	3.758	5.823
Industri og bergverk	4.999	4.896	400	400	2.421	2.065
Kraftforsyning / Bygg- og anlegg	167.465	181.143	27.838	36.232	30.755	36.384
Varehandel	14.959	15.807	10.342	13.883	8.566	8.624
Overnattings- og serveringsvirksomhet	33.973	30.499	4.582	4.100	8.273	7.549
Transport, informasjon og kommunikasjon	17.866	18.823	2.343	1.407	1.907	1.837
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	2.049	4.302	0	0	0	0
Omsetning og drift av fast eiendom	602.478	617.962	39.803	39.897	6.562	15.189
Tjenesteytende næringer ellers	128.352	124.487	8.959	8.170	17.581	38.724
Sum næringskunder	994.319	1.012.096	94.267	104.088	79.823	116.194
Personkunder	5.409.671	5.338.696	117.113	120.461	348.598	359.690
Totalt	6.403.990	6.350.792	211.380	224.549	428.421	475.883

Brutto engasjementer fordelt på geografiske områder:

Utlån	2014		2013	
Egen kommune	4.832.277	75 %	4.640.800	74 %
Nabokommuner	745.538	12 %	732.772	12 %
Landet for øvrig	800.627	13 %	905.581	14 %
Utlandet	25.548	0 %	18.441	0 %
Totalt	6.403.990	100 %	6.297.594	100 %

Garantier	2014		2013	
Egen kommune	157.343	74 %	178.915	75 %
Nabokommuner	30.046	14 %	36.195	15 %
Landet for øvrig	23.548	12 %	22.608	10 %
Utlandet	0	0 %	0	0 %
Totalt	211.380	100 %	237.718	100 %

Gjenstående løpetid for engasjementene:

Engasjementstype:	Uten forfall	Under 3 mnd	3 - 12 mnd	1 - 5 år	Over 5 år	Totalt
Utlån til kunder	-20.861	59.240	183.610	1.811.384	4.349.756	6.383.129
Garantier	0	1.006	8.463	56.513	145.398	211.380
Ubenyttet bevilgning	428.421	0	0	0	0	428.421
Totalengasjement	407.560	60.246	192.073	1.867.897	4.495.154	7.022.930

Nedskrivninger på utlån og garantier

Utlån til kunder vurderes til amortisert kost. Etableringsgebyrer som belastes kunden ved låneopptak, resultatføres direkte ved opprettelsen av låneengasjementet. Alle engasjementer blir fulgt opp ved månedlig gjennomgang av restanselister og overtrekkslister. Tapsutsatte engasjementer samt misligholdte lån vurderes fortløpende, og minimum en gang pr kvartal.

Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin på utlån innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt eller innskuddskonti ikke er inndekket som avtalt innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket. Tapsutsatte lån er lån som ikke er misligholdt, men hvor kundens økonomiske stilling innebærer sannsynlighet for tap på et senere tidspunkt. Konstaterte tap på engasjementer er tap som regnes som endelige.

Individuelle nedskrivninger på lån foretas i de tilfeller hvor det foreligger objektive bevis for verdifall. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs bokføring. Nedskrivningen beregnes som differansen mellom utlånets bokførte verdi og nåverdien av estimerte framtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektiv rente.

Det skal foretas en vurdering av om det foreligger objektive bevis for verdifall enkeltvis på alle utlån som anses å være vesentlige. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer gjennomgås kvartalsvis. Når det gjelder vurdering av sikkerhet på panteobjekt ved individuelle nedskrivninger, verdsettes disse til antatt virkelig verdi på forventet tidspunkt for realisasjon eller egen overtagelse av sikkerhet.

Objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall omfatter observerbare data som fører til en målbar reduksjon i estimerte fremtidige kontantstrømmer fra utlånsgruppen. Gruppevis nedskrivninger omfatter bankens vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Ved vurdering av nedskrivning på grupper er bankens utlån delt i personkundemarkedet og bedriftsmarkedet.

Kreditt og forringelsesrisiko

Nedenfor fremkommer samlet engasjementsbeløp fordelt på misligholdte engasjementer og øvrige tapsutsatte engasjementer. Videre fremkommer oversikt over balanseførte og resultatførte tap inneværende år.

Misligholdte engasjement og øvrig tapsutsatte lån fordelt på kundegrupper og bransjer:

Brutto engasjement mislighold og tapsutsatte	Misligholdte engasjement	Herav ind. nedskr	Øvrig tapsutsatte	Herav ind. nedskr
Kraftforsyning / Bygg- og anlegg	991	670	0	0
Omsetning og drift av fast eiendom	12.835	4.691	17.348	5.000
Sum Næring	13.826	5.361	17.348	5.000
Personmarked	11.652	0	0	0
Sum engasjement	25.478	5.361	17.348	5.000

Brutto misligholdte og øvrig tapsutsatte engasjement fordelt på geografisk område:

	Misligholdte engasjement	Øvrig tapsutsatte
Kristiansand m/nabokommuner	25.479	17.348
Øvrige geografiske områder	0	0
SUM	25.479	17.348

Nedskrivninger fordelt på personmarked og bedriftsmarked:

Individuelle nedskrivninger 2014:	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Individuelle nedskrivninger 01.01.	0	8.358	8.358
Amortiseringseffekt	0	-1.053	-1.053
+ Økning i nedskrivning på engasjementer hvor det tidligere er foretatt ind. nedskrivning	0	3.456	3.456
+ Nye individuelle nedskrivninger	0	5.000	5.000
- Konstaterte tap i perioden	0	-5.400	-5.400
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	0	0	0
Sum individuelle nedskrivninger 31.12.	0	10.361	10.361

Gruppenedskrivninger 2014:	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Gruppenedskrivninger 01.01.	3.300	7.200	10.500
Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0	0
Sum gruppenedskrivninger 31.12.	3.300	7.200	10.500

Resultatført tap fordelt på personmarked og bedriftsmarked:

Netto resultatført tap 2014:	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	0	3.056	3.056
+/- Amortiseringseffekt	0	-207	-207
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	0	0	0
+ Konstaterte tap på eng. som tidligere er nedskrevet	0	5.246	5.246
+ Konst. tap på eng. som tidligere ikke er nedskrevet	622	187	809
- Innbetalt på tidligere perioders konstaterte tap	-221	0	-221
Sum tap på utlån og garantier	401	8.282	8.683

Bruk av ratingbyråer

SpareSkillingsbanken anvender ikke ratingbyråer eller eksportkredittbyråer ved kapitalvurderingen.

Sikkerheter

Hovedtyper av pant som benyttes ved fastsettelse av kapitalkravet er pant i bolig og fritidsbolig. Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag legges sikkerhetens markedsverdi til grunn.

Brutto engasjement med pant i bolig er på kr 5,7 mrd, hvorav kr 5,2 mrd er vektet med 35 % i samsvar med gjeldende regelverk.

4.2 Operasjonell risiko – Basismetoden

Definisjon

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring og kontroll

Styring og kontroll av operasjonell risiko omfatter:

- Overordnet risikostyring og kontroll
- Operativ styring og kontroll

Bankens styring og kontroll med operasjonell risiko inngår som en viktig del bankens arbeid knyttet til risikostyring og intern kontroll. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll av operasjonell risiko er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer.

Det operative ansvaret for styring og kontroll av operasjonell risiko og således også kvaliteten i bankens drift, ligger hos den enkelte avdelingsleder. Det er etablert rutiner for registrering av operasjonelle tap.

5 TILLEGGSKAPITAL (PILAR II)

5.1 Innledning om metodevalg ved beregning av tilleggs kapital (ICAAP)

Spareskillingsbanken benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko ved beregningen av kapitalkrav.

Med dette som bakgrunn har Spareskillingsbanken valgt en enkel og mindre teoretisk metode for beregning av økonomisk kapital, hvor en kombinasjon av kvalitative og kvantitative vurderinger av de ulike risikoer som ikke inngår i minimumskravet legges til grunn.

Nedenfor gjennomgås de ulike risikoer og de elementer som vurderes i forbindelse med eventuell tilleggs kapital. Vurderingene gjøres ut fra en normalsituasjon, og det lages fremtidsscenarioer knyttet til alvorlige økonomiske tilbakeslag over tid.

5.2 Kredittrisiko

Definisjon

Kredittrisiko defineres som risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser og at stilte sikkerheter ikke dekker utestående fordringer.

Styring og kontroll

Styring og kontroll av kredittrisiko er beskrevet under punkt 4.1.

Motpartsrisiko er primært knyttet til utlåns- og garantiporteføljen, men også til verdipapirbeholdningen i sertifikater, obligasjoner, aksjer og andeler i verdipapirfondsandeler, samt til innskudd i andre finansinstitusjoner.

Restrisiko i kredittrisikoen er risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkravet for kredittrisiko er mindre effektive enn forventet. Under dette punktet vurderes kapitalbehovet ut fra et verdifall på eiendommer på 30 %.

Kapitalbehov for konsentrasjonsrisiko i kredittrisikoen baseres på

- geografiske forhold
- store engasjement
- næringer

Det utføres stressscenarier der bankens tapsprosent økes vesentlig over tid, og økonomisk kapital vurderes ut fra beregnet kapitalbehov.

5.3 Likviditetsrisiko

Definisjon

Likviditetsrisiko er risikoen for ikke å være i stand til å oppfylle sine forpliktelser og/eller ikke evne å finansiere økning i eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i fastlagt strategi, og likviditetsrisiko styres på overordnet nivå etter en rekke parametere hvor Liquidity Coverage Ratio (LCR), Finanstilsynets likviditetsindikatorer og bankens innskuddsdekning er blant de vesentligste.

Banken finansierer sin virksomhet gjennom innskudd fra kunder, gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og egenkapital. Det søkes å oppnå en innskuddsstruktur med mange mindre innskudd da banken ikke skal gjøre seg avhengig av store enkeltinnskudd. Når det gjelder innlånskilder for øvrig, legger banken vekt på diversifisering hvor så vel långivere, perioder og instrumenter inngår. Banken legger vekt på at likviditetsrisikoen skal være moderat.

Bankens fundingkilder

Innskudd fra kunder er bankens viktigste fundingkilde. Innskuddsdekningen, målt som innskudd i prosent av brutto utlån, var pr. 31.12.2014 på 85,8 %.

Banken har vært med på etablering av Verd Boligkreditt AS, og saldo på overført portefølje pr 31.12.14 er på 847,8 mill. Ytterligere overføring av portefølje vil kunne tilføre banken likviditet.

Banken benytter tidvis låneadgangen i Kredittforeningen for Sparebanker samtidig som banken også legger ut egne verdipapirer.

Forfallsstruktur:	2015	2016	2017	2018	2019
Obligasjongjeld	200 mill	200 mill	300 mill	300 mill	100 mill
Herav egne obligasjoner	-45 mill	0	0	0	0
Gjeld til andre kredittinstitusjoner	50 mill	0	0	0	0

Bankens likviditet

Likviditetssituasjonen i banken er tilfredsstillende.

Det utføres månedlige stressberegninger på likviditetsområdet, og beregningene gjøres under følgende forhold:

- Ordinær drift med markedskrise,
- Drift med bankrelatert krise
- Samt en situasjon med en kombinasjon av markedskrise og bankrelatert krise.

Kapitalbehovet fastsettes til beregnet kostnad ved å skaffe tilstrekkelig funding under det scenarioet som gir høyest kostnad.

5.4 Markedsrisiko

Definisjon

Markedsrisikoen er risikoen for tap som skyldes endringer i rente, aksje-/verdipapirkurser og valutakurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med rente- og valutahandel, bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingaktiviteten.

Styring og kontroll

Markedsrisiko styres og overvåkes med bakgrunn i rammer vedtatt av styret og i henhold til gjeldende forskrifter. Markedsstrategien gjennomgås og revideres årlig.

I banken er markedsrisiko svært begrenset, med bakgrunn i:

- Banken har den vesentlige andelen av innskudd og utlån i flytende rente
- Bankens eksponering i aksjemarkedet er ubetydelig
- Bankens transaksjoner i valuta er uvesentlig

5.4.1 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

Banken har ikke handelsportefølje. Strategiske plasseringer i samarbeidspartnere klassifiseres som anleggsmidler, mens andre aksjer og andeler klassifiseres som øvrige omløpsmidler. Omløpsmidler vurderes etter laveste verdis prinsipp. Anleggsmidlene som ikke er børsnoterte nedskrives dersom virkelig verdi er lavere enn bokført verdi og verdifallet ikke ventes å være forbigående.

Aksjer og andeler pr 31.12.2014	Anskaffelses kost	Bokført verdi	Virkelig verdi
Omløpsportefølje, børsnoterte	10.382	10.357	10.357
Omløpsportefølje, unoterte	181.086	179.651	181.781
Anleggspportefølje, børsnoterte	0	0	0
Anleggspportefølje, unoterte	47.156	47.156	61.188
SUM aksjer og andeler	238.624	237.164	253.326
Netto realisert gevinst (+) / tap(-)		11.833	

Banken benytter regnskapsreglene etter Regnskapsloven med tilhørende Årsregnskapsforskrift for banker mv, og urealiserte gevinster er ikke regnskapsført.

5.4.2 Renterisiko utenfor handelsporteføljen

Renterisikoen oppstår som følge av at de enkelte eiendels- og gjeldspostene har ulike gjenstående rentebindingstider. Bankens styre har vedtatt rammer for renterisikoen.

I Spareskillingsbanken er den vesentlige andelen av renterisikoen knyttet til fastrenteinnskudd fra kunder og til obligasjonsbeholdningen da det på øvrige innskudd og utlån vil kunne gjøres parallelle renteskift. Bankens renterisiko er å anse som lav.

Verdifall på bankens obligasjonsportefølje vil normalt være knyttet til endringer i rentekurven, men vi så under finanskrisen at økning i spreaden på disse papirene medførte verdifall som i etterkant er reversert i sin helhet. Verdifallet på obligasjoner som ikke skyldes motpartsrisiko (inngår i kredittrisikoen) vurderes under kapitalbehovet på dette punktet.

Det beregnes et tapspotensiale ved 2 % parallellforskyvning over hele rentekurven, og dette inngår i vurderingen av kapitalbehovet.

5.5 Forretnings-, omdømme- og strategisk risiko

Banken er eksponert mot følgende vesentlige risikoer i tillegg til de som er gjennomgått i det overstående.

Forretningsrisiko:

Denne risikoen defineres som uventede inntekts- eller kostnadssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeadferd.

Renommérisiko:

Renommérisiko er risiko for svikt i inntjening og/eller kapitaltilgang som følge av sviktende tillit og omdømme i markedet.

Strategisk risiko:

Strategisk risiko handler om uventede tap eller sviktende inntjening på grunn av feilslåtte langsiktige strategiske avgjørelser som for eksempel inntreden i nye markeder eller oppkjøp, samt endringer i lover og regler.

Kapitalbehovet knyttet opp mot disse risikoene vurderes hver for seg ut fra gitte forutsetninger.

6 OPPSUMMERING

Bankens styring og kontroll med risikoområdene inngår som en viktig del bankens arbeid med risikostyring og intern kontroll. Sentralt i bankens overordnede styring og kontroll er bankens årlige vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer slik at banken har en gjenværende risiko som er innenfor de fastsatte rammer.